

*RATIO DECIDENDI – ЄДНІСТЬ ТА СТАЛІСТЬ
СУДОВОЇ ПРАКТИКИ**

Практика Європейського суду з прав людини

**ВИТЯГ ІЗ РІШЕННЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
ВІД 26 ЛИПНЯ 2002 РОКУ
У СПРАВІ “МЕФТАХ ТА ІНШІ ПРОТИ ФРАНЦІЇ”****

Основні факти

Заявниками у справі є: Н. Мефтах, народився 1960 р. та проживає в Ірігні (Франція); А. Едауд, народився 1950 р. та проживає у Коломбесі (Франція), і М. Босоні, народився 1938 р. та проживає у Парижі.

П. Мефтах був засуджений за використання незаконно отриманих водійських прав та керування викраденим автомобілем. Свої інтереси перед кримінальною колегією Касаційного суду він представляв особисто. П. Едауд та п. Босоні були засуджені до сплати штрафу та до тимчасового позбавлення права на керування транспортними засобами за порушення правил дорожнього руху. Їхні інтереси у Касаційному суді представляв звичайний адвокат.

33. Заявники скаржилися на те, що процедура в Касаційному суді була несправедливою, оскільки заяви Генерального адвоката не були їм повідомлені, і вони не змогли надати відповідь. Також вони не були поінформовані про дату слухання та не отримали дозвіл виступити перед Касаційним судом. Вони стверджували про порушення пунктів 1 та 3 (с) ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенція) <...>.

Оцінка Європейського суду з прав людини (Суд)

40. Що стосується питання, чи мали право заявники вирішити захищати себе особисто чи доручити це адвокату, який, як їм було відомо, не був членом Державної Ради (*Conseil d’Etat*) та адвокатської колегії при Касаційному суді, уряд заявив, що таке право не повинно поширюватися на ті стадії провадження, які, як і оскарження до Касаційного суду, не стосувалися визначення обвинувачення.

44. Що стосується права заявників усно виступати у Касаційному суді, то слід зазначити, що будь-який правовий аргумент на слуханні перед кримінальною колегією Касаційного суду буде особливо технічним і сто-

* Рубрика функціонує під егідою Юридичного порталу *RATIO DECIDENDI*.

** Витяг із рішення Європейського суду з прав людини від 26 липня 2002 р. у справі “Мефтах та інші проти Франції”, сформований О. Посикалюком.

суватиметься лише питань Закону, оскільки не можна подавати жодних доказів щодо фактів, які перебувають поза стадією касаційної інстанції, якщо справа не буде повернута Касаційним судом до нижчої інстанції. Таким чином, на думку Суду, було б неправомірно формально тлумачити процесуальні вимоги як такі, що дозволяють заявникам висловлювати усні клопотання під час слухань у Касаційному суді. Зрозуміло, що, крім ризику негативних наслідків у зв'язку зі збільшенням судового процесу, такий підхід не сприятиме вирішенню питань, які, по суті, є у письмовій та технічній формі та значною мірою недоступні для когось без юридичної підготовки.

45. Справді, мета п. Едауд та п. Босоні – це, перш за все, оскаржити монополію, якою користуються члени Державної Ради та адвокатської колегії при Касаційному суді – монополія, яку уряд вважає виправданою особливим характером судочинства, зазначеним вище.

Суд повторює, що право кожного, кого звинувачують у вчиненні кримінального правопорушення, використовувати правову допомогу захисника, обраного на власний розсуд, не є абсолютним, а отже, національні суди можуть діяти всупереч вибору цієї особи, коли є відповідні та достатні підстави вважати, що це необхідно в інтересах правосуддя.

Крім того, слід враховувати Директиву № 98/5/ЄС Європейського Парламенту від 16 лютого 1998 р. та судову практику Європейського Суду справедливості щодо застосування цієї Директиви, яка передбачає: щоб забезпечити безперерйну роботу правосуддя держави-члени можуть встановити конкретні правила доступу до верховних судів, наприклад, залучення спеціальних юристів.

У будь-якому разі, як і адвокати зі звичайної колегії адвокатів, члени Державної Ради та адвокатської колегії при Касаційному суді є членами юридичної професії, незалежною від судів. Тому сторони можуть вільно обирати свого адвоката з числа членів тієї чи іншої колегії.

46. Суд заздалегідь зазначає, що французька система пропонує сторонам вибір: а саме бути чи не бути представленим членом Державної Ради та адвокатської колегії при Касаційному суді. <...> Слід визнати, що деякі Високі Договірні Сторони Конвенції користуються подібною системою, тоді як інші вимагають, щоб заявники були представлені адвокатом. На думку Суду, такий вибір, безперечно, є достатнім для обґрунтування різниці в процедурі, оскільки те, чи має заявник представника, залежить не від правила автоматичного подання заявки, а від власного вибору заявника. Очевидно, що той факт, що апелянт зробив цей вибір і, отже, відмовився від переваг, отриманих завдяки наданню допомоги членом Державної Ради та адвокатської колегії при Касаційному суді,

повинен бути встановлений однозначно. Суд вважає, що французьке законодавство надає достатні гарантії у зв'язку з цим. У будь-якому разі п. Едауда та п. Босоні допомагав член звичайної колегії адвокатів, який мав повною мірою інформувати їх про наслідки такого вибору, який, за обставин цієї справи, був вільно зроблений та усвідомлений. Те саме стосується п. Мефтаха, якого консультувало бюро з питань консулювання громадян під час провадження у національних судах.

47. Отже, зважаючи на викладене вище, зрозуміло, що особливий характер судового розгляду в Касаційному суді, розглянутий в цілому, може виправдати отримання спеціальними юристами монополії на усні виступи, і що таке застереження не обмежує розумну можливість заявника представити свої аргументи за умов, які не ставлять їх в істотне несприятливе становище.

На закінчення, беручи до уваги роль Касаційного суду та провадження в цілому, Суд вважає, що той факт, що заявникам не було надано можливості розглядати справи усно, особисто або через члена звичайної колегії адвокатів, це не порушило їхнього права на справедливий суд у значенні ст. 6 Конвенції.

48. Отже, порушення пунктів 1 та 3 (с) ст. 6 Конвенції з цього приводу не було.

Правові позиції Суду Європейського Союзу

СТИСЛИЙ ВИКЛАД РІШЕННЯ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ВІД 7 ЛИСТОПАДА 2000 РОКУ У СПРАВІ “ВЕЛИКЕ ГЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ ПРОТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ”*

1. Директива 98/5/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу (далі – ЄС) від 16 лютого 1998 р. про полегшення професійної діяльності адвокатів на постійній основі в державі-члені іншій, ніж та, в якій отримана кваліфікація, яка скасовує всі вимоги попередньої професійної підготовки з права приймаючої держави-члена та дозволи адвокатам іноземної держави на здійснення адвокатської діяльності,

* Переклад стислого викладу рішення Суду Європейського Союзу від 7 листопада 2000 р. у справі “Велике Герцогство Люксембург проти Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу” С-168/98 здійснений О. Посикалюком. Див. детальніше: Grand Duchy of Luxembourg v European Parliament and Council of the European Union, C-168/98, 7 November 2000 <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61998CJ0168>> (accessed: 16.11.2019).